

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun seurantalutkimus

Erityisen tuen lasten ja S2-lasten arvioinnin ohjeistus ja poikkeavat menettelyt 1. luokan arvioinnissa

Tavoitteena on, että kaikissa tutkimukseen osallistuvissa kouluissa kaikki lapset osallistuisivat arviointeihin. Lapset ovat kuitenkin erilaisia, ja opettaja tekee päätöksen, onko lapsi kykenevä osallistumaan arviointiin. Lasta koskevassa kyselylomakkeessa on kohdat, joissa kysytään lapsen osallistumisesta arviointiin ja syistä, miksi opettaja jätti lapsen arvioinnin ulkopuolelle sekä niistä tekijöistä, jotka ovat opettajan mielestä voineet vaikuttaa lapsen suoritukseen tehtävissä. Vaikka lapsi ei osallistuisi tehtävien tekemiseen, opettaja täyttää aina häntä koskevan kyselyn.

Tehtävät mittaavat lasten kielellisiä ja hahmottamistaitoja sekä luki- ja matemaattisia valmiuksia. Tehtäviin vastataan ryhmätilanteessa osoittamalla kuvaa tabletin/kosketusnäytöllisen tietokoneen ruudulta. Siten eri tehtävissä suoriutumiseen vaikuttaa pääasiallisesti viisi tekijää: aistitoiminnot, yleinen käsityskyky, keskittyminen ja tarkkaavaisuus, kielelliset taidot sekä motoriset ja/tai hienomotoriset taidot. Mikäli lapsi näistä haasteista huolimatta kykenee omalla tasollaan osallistumaan arviointiin, on tärkeää, että opettaja antaa hänelle siihen mahdollisuuden. Kyselylomakkeessa on erillinen kohta avustajan käytöstä.

Tehtävillä arvioidaan myös lapsen lukutaitoja ja niiden valmiuksia. Lukutaidottomuus ei ole peruste jättää arviointia tekemättä. Tehtäväohjeet annetaan kuulokkeiden kautta suullisesti ja video-ohjeiden avulla. Myös lukutaidottomat lapset tekevät kaikki arvioinnin tehtävät. Oppilasta kannustetaan yrittämään kaikkia tehtäviä.

Tehtäviä ei voi tehdä tässä ryhmäarvioinnissa valikoiden, vaan arviointi etenee automaattisesti tehtävästä toiseen. Osassa tehtävistä lapsen pitää yrittää vastata mahdollisimman nopeasti, osassa tehtävissä edetään hitaammin helpoimmista osioista kohti vaikeampia, joten lähes kaikille lapsille viimeiset osiot ovat haastavia tai jopa liian vaikeita. Kaikissa tehtävissä on jonkinlainen maksimiaikaraja, minkä jälkeen järjestelmä siirtyy automaattisesti seuraavaan tehtävään. Vaikeutuissa tehtävissä järjestelmä keskeyttää tehtävän suorituksen ennalta määrätyn virhemäärän jälkeen ja siirtyy automaattisesti seuraavaan tehtävään. Lapselle ei tule kertoa, onko hänen antamansa vastaus oikein tai väärin, ellei kyseessä ole harjoitustehtävä. **Kannustava palaute on suositeltua ja tärkeää.**

Lapsikohtaisessa kyselyssä kerätään tieto seuraavista lapsen osallistumiseen tai suoritukseen vaikuttaneista tekijöistä:

Minkä tekijöiden vuoksi lapsi ei osallistunut arviointitehtävien tekemiseen?

1. Laaja-alainen kehityksen viivästymä
2. Kielellisen kehityksen viivästymä
3. Muu kielitaitoon liittyvä tekijä (esim. monikielisyys)
4. Näön ja/tai kuulon heikkoudet
5. Motoriset vaikeudet
6. Tarkkaavaisuuden/keskittymisen vaikeus
7. Muut tekijät, mitkä ...

Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet merkittävästi lapsen suoriin tehtävissä?

1. Laaja-alainen kehityksen viivästymä
2. Kielellisen kehityksen viivästymä
3. Muu kielitaitoon liittyvä tekijä (esim. monikielisyys)
4. Näön ja/tai kuulon heikkoudet
5. Motoriset vaikeudet
6. Tarkkaavaisuuden/keskittymisen vaikeus
7. Muut tekijät, mitkä ...
8. Oliko lapsella tehtävätilanteessa avustaja mukana?
9. Jos oli, käyttikö avustaja lapsen osaamaa kieltä, joka oli muu kuin suomi tai ruotsi?

Kysymyksistä 3, 8 ja 9 liittyvät erityisesti S2-taustaisten lasten arvioinnin toteuttamiseen. Yksilöllisesti voi olla myös tilannekohtaisia tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet arvioinnin onnistumiseen, joiden kohdalla voi vastata ”kyllä” kyselyn kohtaan ”muut tekijät”.

Arviointipäätöksessä huomioitavia tekijöitä

1. Laaja-alainen kehityksen viivästymä

Huolimatta kyvystä tuottaa puhuttua kieltä ja kommunikoida kielellisesti, voi joidenkin lasten kyky ymmärtää kielellisiä ohjeita tai hahmottaa uusia tehtävätilanteita olla selkeästi niin heikko, että tehtävänannon ymmärtämisen vaikeuksien vuoksi arvioinnin tulosta ei voi pitää luotettavana. Opettaja päättää, onko lapsella mahdollisuus suoriutua tehtävätilanteesta siinä määrin itsenäisesti, että lapsi voi osallistua haasteistaan huolimatta.

2. Kielellisen kehityksen viivästymä

Jos lapsella on joko kielen tuottamiseen tai ymmärtämiseen liittyviä vaikeuksia, täytetään kyselyyn tieto kielellisen kehityksen viivästymästä. Lapsella ei tarvitse olla kehityksellisen kielihäiriön diagnoosia, vaan opettajan arvio lapsen kielellisistä vaikeuksista on riittävä. Tällöin vaikeudet ovat itsessään selkeästi vaikuttaneet tehtävien suorittamiseen, koska lapsi ei ole kyennyt osoittamaan todellista osaamistaan tai hän ei ole ymmärtänyt tehtävänantoja. Tehtäväohjeissa on mukana video, joka tukee kielellisten tehtäväohjeiden ymmärtämistä.

3. Muu kielitaitoon liittyvä tekijä (esim. monikielisyys)

Ks. alla, S2-oppilaiden arviointiin liittyvät tekijät

4. Näön ja/tai kuulon heikkoudet

Mikäli lapsen näön tarkkuus ja kuulo eivät ole riittäviä tehtävien tekemiseen, voidaan arviointi jättää tekemättä. Myös tässä tilanteessa täytetään opettajan kysely.

5. Motoriset vaikeudet

Lapsi vastaa tehtäviin itsenäisesti tabletilla tai tietokoneella. Vastaaminen tapahtuu joko näppäimistöllä, tietokoneen hiirellä tai sormella ruutua painamalla. Jos lapsella on sellaisia motorisia tai rakenteellisia fyysisiä vaikeuksia, joiden vuoksi hän ei pysty tätä tekemään, voidaan lapsi vapauttaa arviointiin osallistumisesta. Osassa tehtävistä lapsen pitää vastata kahden vaihtoehdon välillä mahdollisimman nopeasti. Mikäli lapsella on hienomotorista jähmeyttä, mutta hän muutoin kykenee vastaamaan myös näihin aikarajallisiin tehtäviin, voi lapsi osallistua arviointiin. Tieto motorisista haasteista merkitään kyselylomakkeeseen.

6. Tarkkaavaisuuden/keskittymisen vaikeus

Jos lapsi ei keskittymisen ja tarkkaavuuden haasteista johtuen kykene tekemään kuin muutaman tehtävän kerrallaan, voi tehtävien välillä pitää enemmän taukoja tai suorittaa arvioinnin jopa jaettuna useammalle päivälle. Mikäli haasteet ovat merkittävästi vaikuttaneet lapsen suoritukseen, täytetään kyselyyn tieto tarkkaavuuden/keskittymisen vaikeuksista. Tehtävät ovat pääasiallisesti erittäin lyhyitä ja suurin haaste on saada lapsi keskittymään tehtävänantoon. On tärkeää, että opettaja pitää huolen siitä, että lapset keskittyvät kuuntelemaan tehtävänannot ja ohjeet eivätkä tehtävätilanteissa häiritse muiden oppilaiden suorituksia.

7. Muut tekijät, mitkä...

Tähän merkitään kaikki muut tekijät, jotka ovat olleet syynä siihen, että lapsi ei ole osallistunut arviointiin tai jotka ovat arviointitilanteessa vaikuttaneet lapsen suoritusta merkittävästi heikentäen.

S2-lasten arviointi

Jos S2-lapsen kielitaidot ovat riittäviä ymmärtämään annettujen tehtävien ohjeistus, voi hänen arviointinsa suorittaa normaalisti. Jos arvioija on sitä mieltä, että kielen hallinnan puutteet ovat vaikuttaneet tehtävänantojen ymmärtämiseen siten, että lapsi ei ole voinut suoriutua tehtävistä asiallisesti, kirjataan tämä tiedoksi kyselylomakkeeseen.

Huom. Tässä kohtaa ei kuitenkaan arvioida lapsen suoriutumista itsessään, vaan pelkästään sitä, onko kielitaito riittävä ymmärtämään tehtävänannot. Vaikka lapsi suoriutuisi tehtävästä heikosti, ei tietoa muusta kielitaitoon liittyvästä tekijästä merkitä, jos lapsi on kuitenkin kyennyt ymmärtämään tehtävänannot riittävän hyvin. Opettaja käyttää tässä omaa harkintaansa.

Jos lapsen suomen tai ruotsin kielen taidot ovat riittämättömät tehtävänantojen ymmärtämiseen, voi apuna käyttää tulkkaavaa avustajaa, jos sellainen on luokassa normaalisti käytettävissä. Myös tästä merkitään lopussa kyselyyn tieto. Jos avustajaa ei ole käytettävissä, eikä lapsen kielitaito riitä videoavusteisten tehtävänantojen ymmärtämiseen, voidaan arviointi jättää tekemättä.